

Katedra trestního práva

Klauzurní práce č. 4 konaná dne 2. 9. 2022

Peníze na mejdan

Sedmnáctiletý Pavel se chtěl jít pobavit se svými kamarády v pátek na diskotéku. Neměl však na plánovanou zábavu peníze, proto požádal svou matku o finanční příspěvek. Matka odmítla s tím, že se špatně učí a že nebude podporovat jeho flámování. Pavel se proto rozhodl, že matce peníze ukradne. Poradil se s přítelkyní Denisou (18 let), jak by to měl nejlépe udělat. Ta mu poradila, ať matce vezme hotovost nejméně ve výši 10 000,- Kč nebo ať jí vezme platební kartu a PIN zjistí z jejího mobilu nebo počítače, kde jej mají lidé běžně uloženi. Když večer byla Pavlova matka v koupelně, vzal jí Pavel z kabelky její nepřenositelnou platební kartu. PIN k této platební kartě zjistil z matčina počítačového systému, jak mu poradila Denisa. Přístupový kód do počítačového systému uhadl. Vzápětí u bankomatu pomocí takto opatřené platební karty vybral hotovost ve výši 20 000,- Kč. Jakmile matka zjistila ztrátu platební karty, obrátila se neprodleně na svou banku. Vzhledem ke zjištění neoprávněného výběru banka kontaktovala Policii ČR, která Pavla za pomoci videozáznamu z bankomatu ztotožnila. Na základě skutečností zjištěných policejním orgánem lze očekávat, že podezřelého bude možné postavit před soud do dvou týdnů.

- 1) Jak právně posoudíte jednání Pavla uvedené v zadání? Odůvodněte.
- 2) Jak právně posoudíte jednání Denisy? Odůvodněte.
- 3) Předpokládejme nyní, že poté, co se Pavlova matka dozvěděla, že peníze z bankomatu vybral její syn, začala prosit policisty, ať věc neřeší a nezahajují trestní stíhání, že stejně s trestním stíháním svého syna nesouhlasí a dodatečně schvaluje jak použití platební karty, tak i výběr peněz z bankomatu. Má toto její stanovisko vliv na posouzení protiprávnosti Pavlova jednání? Odůvodněte.
- 4) Může mít stanovisko matky, uvedené v otázce č. 3, význam pro přípustnost vedení Pavlova trestního stíhání? Odůvodněte.
- 5) Bylo možné ihned po ztotožnění Pavla vydat příkaz k jeho zatčení? Odůvodněte.
- 6) V dané věci státní zástupce podal soudu návrh na potrestání, aniž by bylo s Pavlem zahájeno trestní stíhání usnesením podle § 160 odst. 1 tr. řádu. Může být takový postup v souladu se zákonem? Odůvodněte.
- 7) Pavlově matce byla pro urážlivé chování vůči policejnímu orgánu uložena rozhodnutím pořádková pokuta, proti tomuto rozhodnutí si podala ve lhůtě stížnost. Nadřízený orgán nepovažuje námitky stěžovatelky za důvodné, ale zjistil nezákonnost rozhodnutí, která nebyla stěžovatelkou namítána. Může z tohoto důvodu napadené rozhodnutí zrušit? Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpcí případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

1. Pavel se dopustil provinění krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák. v jednočinném souběhu s proviněním neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zák. a s proviněním neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zák.

Trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák. se dopustí pachatel tím, že si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Pavel si přisvojil nepřenositelnou platební kartu své matky, neboť ji odcizil z její kabelky a dále s ní nakládal, jako by byla jeho vlastní. Platební karta byla pro Pavla cizí věcí, neboť mu nenáležela. Prostřednictvím takto odcizené platební karty vybral z bankomatu hotovost ve výši 20 000,- Kč, čímž způsobil na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou podle § 138 odst. 1 písm. a) tr. zák. Pavel jednal v úmyslu přímém podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zák., neboť tímto jednáním chtěl v rozporu s přáním své matky získat její peněžní prostředky na úhradu útraty na diskotéce.

Skutečnost, že se Pavel při výběru choval jako vlastník kradené věci, nenaplnuje skutkovou podstatu provinění podvodu podle § 209 tr. zák., neboť v postihu za přisvojení si cizí věci, které je znakem provinění krádeže podle § 205 tr. zák., je obsažen i postih za prezentování se jako její vlastník navenek.

Pavel se také dopustil provinění neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák., kterého se dopustí ten, kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části a kdo získá přístup k počítačovému systému nebo nosiči informací a neoprávněně užije data na něm uložená. Pavel překonal bezpečnostní opatření počítačového systému chránící přístup k datům, neboť uhodl přístupový kód, čímž do něj získal neoprávněný přístup (odst. 1). Pavel pak také neoprávněně užil data uložená v tomto počítačovém systému, neboť použil v něm uloženou informaci o znění pin kódu k nepřenositelné platební kartě, ačkoli k jakémukoli nakládání s daty v počítačovém systému nebyl oprávněn (odst. 2). Pavel jednal v úmyslu přímém, neboť věděl, že do počítačového systému nesmí přistupovat ani nesmí nakládat s na něm uloženými daty, neboť k němu neměl přístupový kód. Pavel zároveň naplnil kvalifikovanou skutkovou podstatu podle § 230 odst. 3 písm. a) tr. zák., protože výše uvedené činil, neboť chtěl informace v počítačovém systému využít pro neoprávněný výběr hotovosti z bankomatu, tedy činil tak v přímém úmyslu způsobit matce škodu a získat sobě neoprávněný prospěch.

Dále se Pavel dopustil provinění neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zák. Pavel si bez souhlasu oprávněného uživatele opatřil platební prostředek, který umožňuje výběr hotovosti, a který náleží jinému, konkrétně jeho matce. Platebním prostředkem je v daném případě nepřenositelná platební karta, která umožňuje výběr hotovosti. Pavel jednal v úmyslu přímém podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zák., neboť tímto jednáním chtěl bez souhlasu své matky získat přístup k penězům na jejím účtu.

Protože Pavel v době spáchání činu dovršil patnáctý rok života a nepřekročil osmnáctý rok svého věku, považuje se za mladistvého podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění podle § 6 odst. 1 téhož zákona.

Jednání Pavla v daném případě posoudíme jako jeden skutek, neboť veškeré jednání Pavla bezprostředně směřovalo k témuž následku relevantnímu z hlediska trestního práva. V dotčeném případě je relevantním následkem porušení zájmu na ochranu vlastnictví, k němuž

došlo zmocněním se věci cizí a způsobením škody nikoliv nepatrné (hotovosti 20 000,- Kč). Za jeden skutek lze považovat jen ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou pro tento následek kauzální, pokud jsou zahrnuty jeho zaviněním (č. 8/1985 Sb. rozh. tr.). Příklad, kdy jedním skutkem byly naplněny skutkové podstaty různých trestných činů, označujeme jako jednočinný souběh nestejnorodý.

2. Denisa se dopustila přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák. jako účastník ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zák. v jednočinném souběhu s přečinem neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zák. jako účastník ve formě návodu podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zák. a s přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zák. jako účastník ve formě návodu podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Denisa Pavlovi poskytla radu s úmyslem umožnit mu a usnadnit spáchání trestného činu, který podstatou spočíval v krádeži peněžních prostředků jeho matce. Denisa totiž Pavlovi poradila, ať jí zamýšlenou krádež realizuje přisvojením si hotovosti v určité minimální výši nebo ať matce alespoň vezme platební kartu a z jejího počítače (či mobilního telefonu) k ní zjistí PIN. Denisa tedy jednala s úmyslem umožnit a usnadnit Pavlovi spáchání trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák. tím, že Pavlovi poskytla radu, která je jedním z demonstrativně uvedených způsobů účastenství ve formě pomoci. Denisa proto ve vztahu k trestnému činu krádeže naplnila znaky účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c), § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Denisa se však radou neomezila pouze na trestný čin krádeže, ale nad její rámec poradila Pavlovi, jak postupovat, pokud matka hotovost mít nebude, tedy aby jí případně vzal platební kartu a PIN zjistil z jejího mobilu nebo počítače, kde jej mají lidé běžně uloženi. Pavel přitom původně vůbec nezamýšlel neoprávněně vstupovat do počítačového systému ani si opatřovat matčinu platební kartu, nakonec však tento nápad Denisy realizoval. Denisa tedy v Pavlovi vzbudila rozhodnutí spáchat trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zák. a trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zák. Ve vztahu k těmto trestným činům je proto Denisa návodcem podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Pavel se její radou skutečně řídil a za pomoci neoprávněného překonání hesla a následného přístupu do počítačového systému zjistil PIN k platební kartě matky, kterou si zároveň neoprávněně přisvojil a vzápětí z bankomatu neoprávněně vybral 20 000 Kč. Tím naplnil všechny znaky výše uvedených trestných činů. K naplnění znaků těchto trestných činů Pavlem srov. odůvodnění v odpovědi na otázku č. 1. Hlavní pachatel (Pavel) se všech těchto tří trestných činů dopustil (dokonal je), tudíž je splněna kvantitativní i kvalitativní podmínka akcesority účastenství předpokládaná návětím § 24 odst. 1 tr. zákoníku.

Denisa úmyslně naváděla a usnadňovala spáchání trestných činů Pavlovi, který je mladistvým. Ačkoli se trestné činy spáchané mladistvým nazývají provinění podle § 6 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a Denisa se tedy účastnila na dokonání provinění, je namístě u Denisy použít kategorizaci trestných činů, neboť v době činu již překročila osmnáctý rok věku. Privilegované označení trestného činu jako „provinění“ je totiž vyhrazeno mladistvým pachatelům, proto Denise prospívat nemůže (co do principu lze obdobně srov. stále aktuální R 89/1953). Na Denisu se neuplatní ani ostatní odchylky od trestního zákoníku, které mladistvým

poskytuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Právní kvalifikace v řešení se proto z hlediska dikce odchyluje od tradičního pojetí (účastník na provinění/přečinu), ale volí dikci, která reflektuje právní realitu případu při zachování odpovídající terminologie (po vzoru použité právní kvalifikace např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1037/2013). Pro účely vyhodnocení práce se však za správnou odpověď považuje také, pokud student označí jednání Denisy jako účastenství na proviněních uvedených v odpovědi č. 1.

3. Následný souhlas matky s jednáním Pavla žádný význam pro posouzení protiprávnosti nemá.

Svolení poškozeného je jednou z okolností vylučujících protiprávnost. V dané věci šlo o svolení s přístupem do počítačového systému, svolení se zcizením peněžních prostředků a svolení s dispozicí s platebním prostředkem, tedy šlo o zájmy, o nichž může Pavlova matka bez omezení rozhodovat ve smyslu § 30 odst. 1 tr. zák., tedy udělení svolení poškozeného není *en bloc* vyloučeno.

Obecně je také přípustné, aby byla protiprávnost vyloučena svolením, které poškozený udělí až *ex post* po spáchání činu. Podle § 30 odst. 2 tr. zák. je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že by mu poškozený souhlas udělil vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům. V daném případě tato podmínka nemůže být naplněna, neboť poškozená matka předem Pavlovi výslovně vyjádřila, že mu odmítá jakékoli peníze poskytnout. Pavel tedy nemohl předpokládat, že by mu matka k jeho jednání souhlas udělila, když mu výslovně sdělila opak. Veškerá jednání Pavla přitom záměrně směřovala právě k následku výslovně zapovězeném matkou.

4. Uvedené stanovisko matky může mít význam pro přípustnost vedení trestního stíhání, jde-li o trestný čin, u kterého lze zahájit trestní stíhání jen se souhlasem poškozeného, tj. může mít význam ve vztahu k provinění krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Matka Pavla ihned po zjištění totožnosti pachatele vyjádřila, že si nepřeje jeho trestní stíhání. Protože Pavel je její vlastní syn, tj. příbuzný v pokolení přímém, je oprávněna podle § 100 odst. 2 tr. řádu odepřít výpověď. Pro trestné činy uvedené v § 163 odst. 1 tr. řádu tedy není možné trestní stíhání Pavla bez jejího souhlasu zahájit.

To v daném případě znamená, že Pavel nebude moci být trestně stíhán pro provinění krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák., ale bude možné s ním zahájit trestní stíhání pouze pro provinění neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zák. a provinění neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zák.

5. Příkaz k zatčení nebylo možné na Pavla vydat, protože nebyly splněny podmínky pro jeho vydání podle § 69 tr. řádu.

Podle § 69 odst. 1 tr. řádu lze vydat příkaz k zatčení jen proti obviněnému a jen je-li dán některý z důvodů vazby a nelze-li jej předvolat, předvést ani zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu.

V momentě, kdy teprve dojde ke ztotožnění podezřelého, nemůže být zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 tr. řádu. Pavel tedy nemohl být v postavení obviněného a už jen z tohoto

důvodu nebylo možné příkaz k zatčení vydat. Ze zadání navíc ani neplyne, že by nebylo možné Pavla předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu.

6. Postup státního zástupce může být v souladu se zákonem, neboť je předvídan v rámci tzv. zkráceného přípravného řízení.

Podle § 179a odst. 1 písm. b) tr. řádu se zkrácené přípravné řízení koná mimo jiné o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let a jestliže v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 tr. řádu postavit před soud. Podle § 179b odst. 4 tr. řádu zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. V dané věci jsou tedy splněny předpoklady pro vedení zkráceného přípravného řízení, k čemuž výslovně vede i poslední věta zadání.

Podle § 179b odst. 1 tr. řádu orgán konající zkrácené přípravné řízení provádí úkony podle hlavy deváté, tedy aniž by zahajoval trestní stíhání usnesením podle § 160 odst. 1 tr. řádu. Ve zkráceném řízení se podezřelému pouze na počátku výslechu sděluje, že spáchání jakého skutku je podezřelý, a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 3 tr. řádu). Podle § 179c odst. 2 tr. řádu zkrácené přípravné řízení může končit právě podáním návrhu na potrestání. V trestním řízení proti mladistvému není vedení zkráceného přípravného řízení vyloučeno.

7. Nadřízený orgán může usnesení zrušit i z důvodů, které nejsou stěžovatelkou namítány, neboť řízení o stížnosti je ve smyslu § 147 odst. 1 tr. řádu ovládáno omezeným revizním principem.

Podle § 147 odst. 1 tr. řádu při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení. Řízení o stížnosti je tedy vedeno tzv. omezeným revizním principem, kdy orgán rozhodující o stížnosti ohledně stěžovatele přezkoumá napadené usnesení v celé šíři nezávisle na vůli projevené stěžovatelem. Orgán rozhodující o stížnosti se tedy neomezuje jen na námitky uplatněné stěžovatelem, to je naopak charakteristické pro princip vázanosti obsahem podaného opravného prostředku.

Orgánu rozhodujícímu o stížnosti tedy nic nebrání, aby rozhodnutí zrušil podle § 149 odst. 1 tr. řádu.